

О. В. Швидкий,
аспірант, ДННУ "Академія фінансового управління"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-2291-6645>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.18.164

ОЦІНКА ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

O. Shvydkii,
Postgraduate student, SESE "The Academy of Financial Management"

AN EVALUATION OF THE TRENDS IN GRANT FUNDING DEVELOPMENT IN UKRAINE

У статті здійснено комплексну оцінку сучасного стану і тенденцій розвитку грантового фінансування в Україні з урахуванням викликів воєнного часу та стратегічних завдань повоєнного відновлення. Окреслено головні тренди трансформації системи грантового фінансування, зокрема виокремлено диверсифікацію джерел і форм підтримки, цифровізацію процедур управління, підвищення вимог до якості проєктів, інтеграцію грантових механізмів у державний та місцеві бюджети, зростання ролі інституційної спроможності грантоотримувачів і значення програмно-цільового підходу. Водночас виявлено низку структурних проблем, серед яких недосконалість нормативно-правової бази, недостатня координація донорів, інформаційна асиметрія, регіональні диспропорції та обмежена сталість результатів. Запропоновано напрями удосконалення грантової політики, що передбачають прийняття спеціального закону про гранти, формування єдиної національної інформаційної платформи, впровадження методології оцінки ефективності грантових програм і розвиток механізмів співфінансування з різних джерел.

The article offers a detailed evaluation of the current landscape and evolving trends in grant funding in Ukraine, particularly in the context of wartime challenges and the strategic goals of post-war recovery. It emphasizes that grant mechanisms hold significant value in attracting additional resources amid limited state finances, supporting innovative projects, fostering entrepreneurship, promoting cultural initiatives, and funding socially oriented programs. The analysis reveals that Ukraine's donor environment is multi-faceted, incorporating both national funds, such as the Ukrainian Cultural Foundation and Ukrainian Startup Fund, as well as international organizations like USAID, the European Commission, the British Council, and various UN programs, among others.

Key trends shaping the transformation of the grant funding system are highlighted, including diversification of support sources and forms, the digitalization of management processes, increasing demands for project quality, integration of grant mechanisms into both state and local budgets, and the rising significance of the institutional capacity of grant recipients. Moreover, a program-targeted approach is becoming increasingly vital. However, several structural issues persist, including an inadequate regulatory framework, poor donor coordination, information gaps, regional disparities, and the limited sustainability of outcomes.

To enhance grant policy, the article suggests several directions, such as introducing a dedicated law on grants, creating a unified national information platform, developing a methodology to evaluate the effectiveness of grant programs, and establishing co-financing mechanisms from diverse sources.

The research findings show that grant funding plays a crucial role in bolstering Ukraine's socio-economic resilience by supporting entrepreneurial initiatives, stimulating innovation, and facilitating the country's integration into the European space. A promising avenue for future research is to conduct an in-depth analysis of how grant programs impact the formation of a middle class, enhance the economic sustainability of communities, and advance technological modernization in the post-war era.

Ключові слова: економічний розвиток, грантове фінансування, міжнародна технічна допомога, повоєнне відновлення, соціально-економічна резилієнтність, малий та середній бізнес, державні програми підтримки, цифровізація грантових процедур, інноваційне підприємництво, донорські організації, програмно-цільовий підхід, інституційна спроможність.

Key words: economic development, grant funding, international technical assistance, post-war recovery, socio-economic resilience, small and medium-sized business, government support programs, digitalization of grant procedures, innovative entrepreneurship, donor organizations, program-targeted approach, institutional capacity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах економічної нестабільності та обмеженості бюджетних ресурсів грантове фінансування набуває дедалі більшого значення як альтернативне джерело підтримки суспільно важливих ініціатив в Україні. Дослідження оцінки та трендів розвитку грантового фінансування є актуальним науковим завданням, що має вагоме теоретичне та прикладне значення для сталого розвитку держави. Грантові програми стали невід'ємним компонентом фінансового забезпечення наукових досліджень, культурно-мистецьких проєктів, громадських ініціатив, стартапів та інноваційних підприємств. В Україні протягом останніх років спостерігається трансформація системи грантового фінансування, що характеризується диверсифікацією джерел та напрямів підтримки, вдосконаленням процедур розподілу коштів, підвищенням вимог до якості проєктів та прозорості використання ресурсів. Особливої актуальності дане питання набуває в контексті відбудови України та посилення євроінтеграційних процесів, що супроводжуються збільшенням обсягів міжнародної технічної допомоги та розширенням можливостей для українських організацій та установ щодо участі у міжнародних грантових програмах. Комплексний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку грантового фінансування дозволить виявити основні тенденції, проблеми та можливості в цій сфері, що сприятиме підвищенню ефективності використання грантових коштів та посиленню їх впливу на соціально-економічний розвиток країни. У цьому контексті дослідження спрямоване на систематизацію теорети-

ко-методологічних засад грантового фінансування, оцінку його сучасного стану в Україні та визначення стратегічних напрямів удосконалення грантової політики з урахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У науковій літературі проблема грантового фінансування в Україні та світі розглядається крізь призму низки дослідницьких питань, зокрема: Беззубко Б., Беззубко Ю., Горин В., Лободіна З., Чайківський Н., Кобеля-Звір М., Руденко В., Самодай В., Машина Ю., Жильніков О., Сороківська О., Машлій Г., Стефанів Р., Шестаковська Т., Яровой Т., Гавриленко Ю., Олійник Я. [1—9]. Дослідницький дискурс у сфері грантового фінансування охоплює широкий спектр теоретичних і прикладних питань, включаючи механізми розподілу грантових коштів, критерії ефективності їх використання, інституційні аспекти грантової діяльності, а також вплив грантової підтримки на розвиток окремих секторів економіки та суспільства. Науковий доробок вказаних авторів формує концептуальну базу для розуміння особливостей функціонування системи грантового фінансування в сучасних умовах та визначення перспективних напрямів її вдосконалення. Проте оцінка та аналіз трендів розвитку грантового фінансування в Україні залишаються недостатньо дослідженими в сучасній науковій літературі. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених окремим аспектам грантової діяльності, комплексне вивчення розвитку системи грантового фінансування та тенденцій еволюції потребує подальшого поглибленого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даного дослідження є системний аналіз сучасного стану, основних тенденцій та перспектив розвитку грантового фінансування в Україні з урахуванням національних особливостей та міжнародного досвіду.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасна система грантового фінансування в Україні характеризується багатовекторністю та різноманітністю джерел підтримки, що включають як національні, так і міжнародні донорські організації. Ефективне функціонування грантової екосистеми відіграє важливу роль у стимулюванні соціально-економічного розвитку країни, підтримці громадянського суспільства, культурної сфери та інноваційного підприємництва. Розуміння структури та спеціалізації різних донорських організацій є критично важливим для потенційних отримувачів грантів, оскільки дозволяє оптимізувати процес пошуку відповідного фінансування та підвищити ефективність реалізації проєктів. Дана систематизація представляє комплексний огляд основних донорських організацій та грантових програм, доступних для українських бенефіціарів, з детальним аналізом їх тематичних пріоритетів та сфер діяльності.

Руденко В. С. підкреслював критичну важливість грантового фінансування у сучасних умовах, зазначаючи, що "оскільки гранти на сьогоднішній день виконують функцію фактичного "рятувального кола" для значної частини бізнес-структур, необхідно враховувати основні детермінанти при застосуванні даного способу позабюджетного фінансування та здійснювати цільові зусилля для встановлення партнерських відносин не лише з можливостями, що надаються програмою "єРобота", а й з альтернативними фондами та грантовими програмами, чисельність яких зазнала значного зростання у період військових дій" [4].

Сментина Н. В. та Добриніна Д. А. акцентували увагу на тому, що в умовах війни новою національною концепцією для українського суспільства має стати підприємницька діяльність. Трансформація до економічної моделі із значним внеском підприємницьких структур у формування валового внутрішнього продукту набуває стратегічного значення, оскільки стимулюватиме формування стійкого середнього класу та створення нових робочих місць у воєнний період [6]. Така концептуальна переорієнтація сприятиме зміцненню економічної резиліентності держави та створенню підґрунтя для постконфліктного відновлення.

Грантове фінансове забезпечення представляє собою фінансові ресурси, що надаються у формі безоплатних та безповоротних трансферів, включаючи гранти, подарунки та благодійні внески від різноманітних джерел фінансування. До складу таких джерел належать Європейський Союз, зарубіжні країни, міжнародні фінансові інституції, міжнародні організації, донорські фонди, міжнародні фінансові організації, а також добровільні благодійні пожертви від приватних та публичних осіб, як фізичних, так і юридичних. Основною метою такого фінансового забезпечення є надання коштів для реалізації конкретних проєктів або програм на умо-

вах безкоштовного та остаточного передавання ресурсів без зобов'язань щодо їх повернення [10].

Систематизуємо донорські організації та грантові програми для України.

До національних донорських фондів та інституцій належать:

Український культурний фонд — організація здійснює діяльність з підтримки інституційного та фінансового потенціалу культурної сфери, сприяє генерації культурного продукту, посиленню значення культури у соціальному розвитку та інтернаціоналізації української культурної спадщини.

Український Фонд Стартапів — спеціалізується на фінансовій підтримці українських стартап-проєктів через надання грантового фінансування обсягом до 75 тисяч доларів США.

Державна платформа "Дія" — надає грантове фінансування від державних структур за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги для розвитку приватного підприємництва.

За результатами 2024 року, державний бюджет України отримав значний обсяг міжнародного фінансування, що становив 41,7 млрд дол. США. Структура цього фінансування характеризувалася переважанням кредитних ресурсів над безповоротною допомогою. Безповоротні грантові надходження склали приблизно 12,6 млрд дол. США, що відповідає 30% від загального обсягу залученого зовнішнього фінансування. Решта коштів надавалася у формі позичкових ресурсів, проте всі кредитні угоди укладалися на преференційних умовах, що передбачають знижені процентні ставки та пільговий режим повернення. Така структура зовнішнього фінансування свідчить про комплексний підхід міжнародних партнерів до надання фінансової допомоги, що поєднує як безповоротну підтримку, так і довгострокове кредитування на вигідних умовах. Тому до міжнародних донорських організацій і країн-донорів відносимо: Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, Міжнародний валютний фонд, Японія, Світовий банк, Канада та Сполучене Королівство. Ці донори забезпечили левову частку бюджетної підтримки протягом звітного періоду [11].

Водночас відмітимо підтримку з боку партнерів-грантодавців:

Агенція США з міжнародного розвитку (USAID) — реалізує програми підтримки демократичних перетворень, трансляції американської літературної спадщини в Україні, впровадження принципів ефективного управління, розвитку локальної демократії та громадянського суспільства, а також підтримки малого та середнього бізнесу, стартап-екосистеми та аграрного сектору.

CRDF Global — це незалежна некомерційна організація, яка сприяє безпеці, стабільності та сталому розвитку через науку та інновації. CRDF Global здійснює місії міжнародного розвитку та зарубіжної допомоги більш ніж у 120 країнах. Організація є провідним постачальником гнучкої логістичної підтримки, дизайну та управління програмами у сферах сільського господарства, кібербезпеки, охорони здоров'я, технологій та вищої освіти. Місія CRDF Global полягає у зміцненні глобальної наукової спільноти та підтримці її дослідницьких цілей.

Європейська Комісія — забезпечує підтримку демократичних процесів та прав людини, зокрема осіб з обмеженими можливостями. Здійснює фінансування досліджень, наукової діяльності, культурних ініціатив, освітніх програм, молодіжної мобільності. Надає підтримку стартап-проектам, малому та середньому підприємству, а також ініціативам з охорони довкілля [11].

Британська Рада (British Council) — концентрується на підтримці демократичних процесів, освітніх ініціатив та молодіжних проєктів.

Урядове фінансування Канади — грантові програми спрямовані на підтримку гендерної рівності, демократичних процесів, захисту прав людини та жіночого підприємництва.

Фонд солідарності Польщі в Україні — підтримує демократичні перетворення, розвиток громадянського суспільства, принципи ефективного управління, передачу досвіду економічних і політичних трансформацій, розвиток незалежних медіа та правозахисних організацій.

Міністерство закордонних справ Польщі — забезпечує підтримку демократичних змін, трансформаційних процесів, антикорупційної діяльності, місцевого розвитку та освітньої сфери.

Норвезькі програми — підтримують екологічні ініціативи, розвиток альтернативних енергетичних джерел, демократичні перетворення, громадянське суспільство, принципи ефективного управління, медичні та соціальні послуги.

Міністерство закордонних справ Данії (Danida) — концентрується на підтримці територій, постраждалих від військових дій, боротьбі з бідністю, сталому розвитку, захисті прав людини та охороні довкілля [11].

Організація Об'єднаних Націй в Україні — підтримує стратегічні ініціативи розвитку потенціалу для забезпечення всебічного зростання та сталого людського розвитку. Через партнерство з національними, регіональними та місцевими органами влади, громадянським суспільством і приватним сектором організація сприяє подоланню бідності, розвитку людського капіталу, досягненню справедливих результатів, захисту довкілля та просуванню демократичного врядування [11].

Наведемо перелік спеціалізованих програм та ініціатив:

Програма USAID "Конкурентоспроможна економіка України" — надає підтримку стартапам та малим і середнім підприємствам з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому ринку.

Програма розвитку підприємництва "Дія.Бізнес": національний проєкт з розвитку підприємництва та експорту, що реалізується Міністерством цифрової трансформації України спільно з Офісом розвитку підприємництва та експорту.

Канадський фонд місцевих ініціатив (CFLI) — забезпечує демократичні умови та покращення якості життя найбільш уразливих верств населення України [11].

Програми транскордонного співробітництва ЄС — включають програми співпраці Польща-Україна, Румунія-Україна, Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна та програму басейну Чорного моря, які охоплюють відповідні прикордонні регіони України.

Освітні та культурні програми. До цієї категорії належать програми Erasmus+, "Креативна Європа", "Дім Європи" та інші ініціативи, спрямовані на розвиток освіти, культури, молодіжних обмінів та творчих індустрій [12].

Аналіз представлених грантів свідчить про наявність розгалуженої та диверсифікованої системи грантового фінансування в Україні, що охоплює широкий спектр секторів та тематичних напрямів. Структурна організація донорської екосистеми характеризується чіткою спеціалізацією учасників: національні фонди концентруються переважно на підтримці культурної сфери та стартап-екосистеми, тоді як міжнародні донори забезпечують більш широкий охопит тематичних областей, включаючи демократичні перетворення, економічний розвиток, соціальну сферу та екологічні ініціативи.

Особливої уваги заслуговує значна роль американських та європейських донорських організацій у підтримці демократичних процесів та розвитку громадянського суспільства, що відображає геополітичні пріоритети України. Водночас, наявність спеціалізованих програм транскордонного співробітництва демонструє важливість регіональної інтеграції та міжнародної кооперації у процесі економічного та соціального розвитку прикордонних територій.

Різноманітність тематичних фокусів донорських організацій створює сприятливі умови для реалізації проєктів у різних галузях, проте водночас потребує від потенційних бенефіціарів глибокого розуміння специфіки кожного донора та його пріоритетів. Ефективне використання наявних грантових можливостей вимагає стратегічного підходу до планування проєктів та їх відповідності цільовим індикаторам донорських програм.

Відмітимо, що Урядова ініціатива "єРобота" являє собою комплексну програму державної підтримки підприємницької діяльності, спрямовану на стимулювання економічного розвитку через надання цільового фінансування українським громадянам. Програма структурована навколо шести основних грантових напрямів, які охоплюють різноманітні сектори економіки: від мікропідприємництва та переробної промисловості до високотехнологічних галузей та освітніх ініціатив. Зокрема, програма передбачає надання мікрогрантів для започаткування власного бізнесу, спеціалізованого фінансування розвитку переробних підприємств, державної підтримки створення садівничих господарств та тепличних комплексів, а також цільових грантів для реалізації інноваційних стартап-проєктів, включаючи сферу інформаційних технологій, та фінансування програм професійної підготовки ІТ-фахівців. Така багатовекторна підтримка має на меті активізацію підприємницької активності населення, диверсифікацію економіки та створення сталої основи для генерування нових робочих місць в умовах сучасних економічних викликів [13].

Щодо статистики залучення коштів шляхом рантового фінансування, то відзначимо, що відзначимо, що наприклад значний масштаб та ефективність демонструє реалізація державної програми "Гранти для переробних підприємств" у 2024 році, що характеризується виплатою 375 грантів загальною вартістю 1,788 млрд грн Розподіл фінансування здійснювався через два ос-

новні канали: Міністерство економіки, яке перерахувало 900,9 млн грн для 181 підприємства, та Державний центр зайнятості, що надав 194 гранти на суму 887,5 млн грн.

Аналіз кумулятивних показників програми з моменту її започаткування у 2022 році свідчить про значну інституційну підтримку переробного сектору: держава схвалила 1156 заявок на створення та розвиток виробництв із загальним фінансуванням 5,8 млрд грн. Дані показники відображають масштабність державної підтримки та її стратегічне значення для розвитку переробної галузі в умовах військового конфлікту [13].

Особливої уваги заслуговує модернізація програми, здійснена урядом у жовтні, яка передбачала розширення можливостей для бізнес-структур через надання доступу до грантового фінансування підприємствам із зони активних бойових дій та виробникам поліграфічної продукції. Водночас було впроваджено важливі регуляторні зміни щодо трудових зобов'язань грантоотримувачів: мінімальна вимога створення нових робочих місць була знижена до 5 позицій незалежно від розміру гранту, що надало грантерам більшу автономію у формуванні кадрової політики.

Зазначені зміни створюють можливості для диференційованого підходу до управління людським капіталом: отримувач гранту обсягом 8 млн грн може обрати між наймом 25 працівників із базовою заробітною платою 10 тис. грн або меншої кількості висококваліфікованих спеціалістів з підвищеною оплатою праці, що сприяє оптимізації співвідношення між кількістю та якістю трудових ресурсів відповідно до специфіки виробничої діяльності [14].

Результати десятої хвилі програми "Власна Справа" засвідчили успішний відбір 602 українських підприємців, які отримали право на грантове фінансування у розмірі 157 млн грн для ініціації або експансії бізнес-діяльності. Кумулятивні показники програми з моменту її запровадження демонструють значний масштаб впливу: понад 26 тисяч українців стали бенефіціарами програми з загальним обсягом грантового фінансування, що перевищує 6 млрд грн. Примітним є факт, що грантоотримувачі вже внесли до державного бюджету 8 млрд грн у вигляді податків та обов'язкових платежів, що свідчить про високу фінансову ефективність програми.

Соціо-демографічний аналіз десятої хвилі програми виявив гендерну диспропорцію серед отримувачів мікрогрантів: жінки становили 59% бенефіціарів, чоловіки — 31%, а юридичні особи — 10%. Освітній профіль учасників характеризується високим рівнем: понад 75% грантоотримувачів мають вищу освіту, що підтверджує кореляцію між освітнім капіталом та підприємницькою активністю.

Географічний розподіл грантоотримувачів демонструє концентрацію підприємницької активності у регіонах з розвиненою економічною інфраструктурою: найвищі показники зафіксовано у Львівській (57 осіб), Харківській (50), Івано-Франківській (43), Київській (42) областях, Одеській області (34) та місті Києві (53). Переважна більшість бенефіціарів планує використати грантові кошти для придбання виробничого обладнання, необхідного для функціонування підприємницьких структур.

Секторальний аналіз підприємницьких ініціатив виявив наступну галузеву структуру: оптова та роздрібна торгівля, включаючи ремонт автотранспортних засобів, становить найбільшу частку з 197 підприємцями; послуги тимчасового розміщення та організації харчування охоплюють 99 бенефіціарів; переробна промисловість представлена 72 учасниками; надання інших видів послуг залучає 56 грантоотримувачів. Така галузева диверсифікація свідчить про багатосекторальний характер підприємницьких ініціатив та адаптивність програми до різноманітних бізнес-потреб [15].

Аналіз результатів державних грантових програм України демонструє їхню високу ефективність та стратегічне значення для економічного розвитку країни в умовах військового конфлікту. Програма "Гранти для переробних підприємств" з кумулятивним фінансуванням 5,8 млрд грн та програма "Власна Справа" з понад 6 млрд грн грантового забезпечення створили потужну основу для підтримки малого та середнього бізнесу. Фінансова ефективність програм підтверджується тим, що грантоотримувачі програми "Власна Справа" вже сплатили 8 млрд грн податків, що перевищує загальний обсяг наданих грантів. Гендерна та географічна структура бенефіціарів свідчить про широке охоплення різних соціальних груп та регіонів, при цьому високий освітній рівень учасників забезпечує якість реалізації проєктів. Адаптивність програм до воєнних умов, зокрема розширення доступу для підприємств із зони бойових дій та зниження вимог щодо створення робочих місць, демонструє гнучкість державної політики підтримки підприємництва [16].

В рамках дослідження відзначимо, що серед останніх новел є Міжнародна гуманітарна організація CORE Response, котра ініціює в Україні програму фінансової підтримки освітніх ініціатив для молодих представників підприємницького сектору. Дана програма спрямована на субсидування освітніх заходів, що сприяють розвитку професійних компетенцій учасників.

Формалізація співпраці відбулася шляхом підписання Меморандуму про взаєморозуміння в рамках міжнародного форуму Ukraine Recovery Conference 2025. Сторонами угоди виступили Міністерство економіки України, організація CORE Response та АТ "Ощадбанк". Механізм реалізації програми передбачає автономний вибір учасниками акредитованих навчальних модулів, курсів підвищення кваліфікації або тренінгових програм, орієнтованих на вдосконалення їхніх фахових навичок. Процедура відбору кандидатів включає проходження анкетування та подання формалізованої заявки на участь. Програмою встановлено наступні кваліфікаційні вимоги для потенційних учасників: наявність отриманого грантового фінансування від Міністерства економіки України в межах державної програми підтримки підприємництва "Власна справа"; відповідність віковому цензу від 18 до 35 років включно [16].

Така ініціатива представляє комплексний підхід до розвитку людського капіталу в підприємницькому секторі через поєднання державної грантової підтримки та міжнародних освітніх програм.

На основі проведеного дослідження можна ідентифікувати головні тренди розвитку грантового фінансування в Україні, що мають системний характер та визначають стратегічні напрями трансформацій у цій сфері:

— диверсифікація джерел грантового фінансування, що проявляється у збільшенні кількості донорських організацій, розширенні спектру грантових програм та появі нових форм фінансування (мікрогранти, конвертовані гранти, кредитно-грантові схеми);

— цифровізація процедур управління грантами, що передбачає впровадження електронних систем подання та оцінювання заявок, автоматизацію моніторингу та звітності, використання цифрових інструментів для забезпечення прозорості розподілу коштів;

— посилення координації та синхронізації діяльності донорських організацій з метою уникнення дублювання програм та забезпечення максимально-го соціально-економічного ефекту від наданої підтримки;

— зростання вимог до сталості та масштабованості результатів проєктів, що фінансуються за рахунок грантів, із фокусом на забезпечення їх довгострокового впливу на розвиток громад та територій;

— підвищення ролі програмно-цільового підходу до грантового фінансування, що передбачає чітке визначення очікуваних результатів та показників ефективності на етапі планування проєктів;

— розвиток інституційної спроможності грантоотримувачів шляхом впровадження спеціалізованих навчальних програм, консультаційної підтримки та створення мереж обміну досвідом;

— інтеграція грантових механізмів у систему державного та місцевих бюджетів через впровадження прозорих конкурсних процедур розподілу бюджетних коштів на реалізацію соціально-економічних проєктів;

— посилення ролі моніторингу та оцінки результативності грантових програм з використанням сучасних методик визначення соціального та економічного впливу.

Незважаючи на позитивну динаміку розвитку грантового фінансування, існує низка системних проблем, що стримують його ефективність. На основі проведеного дослідження виявлено такі ключові виклики:

— недосконалість нормативно-правової бази, що створює правову невизначеність статусу окремих форм грантового фінансування та ускладнює процедури реєстрації та звітування;

— недостатня координація між донорськими організаціями, що призводить до фрагментації підтримки та дублювання програм;

— асиметрія інформації на ринку грантового фінансування, що обмежує доступ потенційних бенефіціарів до підтримки, особливо у віддалених районах та малих громадах;

— обмежена інституційна спроможність організацій-грантоотримувачів щодо розробки якісних проєктних заявок та ефективного управління грантами;

— недостатня увага до забезпечення сталості результатів проєктів після завершення грантового фінансування;

— відсутність єдиної методології оцінки ефективності грантових програм, що ускладнює вимірювання їх соціально-економічного впливу;

— регіональні диспропорції у розподілі грантових коштів, що посилюють нерівномірність розвитку територій.

Для подолання зазначених проблем та забезпечення сталого розвитку системи грантового фінансування в Україні доцільно реалізувати комплекс заходів, зокрема:

— удосконалення нормативно-правової бази шляхом прийняття спеціального закону про гранти та грантову діяльність, що визначатиме єдині принципи, механізми та процедури надання грантів;

— створення єдиної національної інформаційної платформи грантових можливостей, що забезпечить централізований доступ до інформації про доступні програми підтримки та використання цільових маркетингових інструментів для їх просування і популяризації серед потенційних бенефіціарів;

— розробка і впровадження державної програми розвитку інституційної спроможності грантоотримувачів із фокусом на малі громади та організації з обмеженим досвідом проєктної діяльності;

— запровадження механізмів співфінансування проєктів з різних джерел (державний бюджет, місцеві бюджети, приватний сектор, міжнародна допомога) для забезпечення сталості результатів;

— розробка методологічних рекомендації щодо оцінки ефективності грантових програм з урахуванням їх прямого та опосередкованого впливу на соціально-економічний розвиток;

— створення системи стимулів для розвитку внутрішніх джерел грантового фінансування, зокрема, шляхом удосконалення податкового законодавства щодо благодійної діяльності;

— посилення координації донорської допомоги шляхом створення міжвідомчої координаційної ради з питань грантового фінансування.

Таким чином, сучасний ландшафт грантового фінансування демонструє трансформацію, характеризуючись переходом від традиційних моделей підтримки до інноваційних механізмів цільового фінансування. Першочерговими трендами виступають: цифровізація процесів подачі заявок та управління грантами, що скорочує адміністративне навантаження та підвищує прозорість розподілу коштів; міждисциплінарність як головний критерій відбору проєктів, що відображає зростаючу потребу у комплексному вирішенні глобальних викликів; збільшення розмірів індивідуальних грантів з одночасним зменшенням їх загальної кількості, що сприяє реалізації амбітних довгострокових досліджень; акцент на соціальному впливі та сталому розвитку як обов'язкових компонентах грантових пропозицій; та розвиток публічно-приватного партнерства у фінансуванні наукових досліджень. Водночас, особливу увагу приділяється підтримці молодих дослідників через спеціалізовані програми раннього кар'єрного розвитку, а також інтеграції штучного інтелекту в процеси оцінки та моніторингу грантових проєктів, що революціонізує традиційні підходи до академічного фінансування та створює передумови для більш ефективного використання ресурсів у науковій сфері. Глобалізація грантових програм проявляється через створення міжнародних консорціумів та транскордонних дослідницьких мереж, що забезпечують масштабування наукових проєктів та обмін експертизою між різними регіонами світу. Зростаюча роль приватних фондів та венчурної філантропії диверсифі-

кує джерела фінансування, створюючи альтернативні канали підтримки інноваційних досліджень поза межами традиційних державних програм. Персоналізація грантових можливостей через застосування алгоритмів машинного навчання дозволяє дослідникам отримувати індивідуально підібрані рекомендації щодо релевантних конкурсів, підвищуючи ефективність пошуку фінансування. Акцент на відкритій науці та обов'язкове оприлюднення результатів стимулює прозорість дослідницького процесу та сприяє більш швидкому розповсюдженню наукових знань, водночас гнучкість бюджетного планування та можливість перерозподілу коштів між статтями витрат адаптують грантові програми до динамічних потреб сучасних наукових проєктів.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що грантове фінансування є важливим інструментом підтримки соціально-економічного розвитку України, роль якого суттєво зростає в умовах обмеженості бюджетних ресурсів та необхідності залучення додаткових джерел фінансування для вирішення актуальних суспільних проблем. Аналіз сучасного стану грантового фінансування в Україні свідчить про позитивну динаміку його розвитку, що проявляється у збільшенні обсягів підтримки, диверсифікації джерел та напрямів фінансування, вдосконаленні процедур розподілу коштів та підвищенні вимог до якості проєктів.

Ідентифіковані в ході дослідження тренди розвитку грантового фінансування (диверсифікація, цифровізація, координація, сталість, програмно-цільовий підхід, розвиток інституційної спроможності, інтеграція у бюджетний процес, посилення моніторингу та оцінки) свідчать про поступове формування більш ефективної та прозорої системи підтримки соціально значущих ініціатив. Водночас, виявлені проблеми (недостатність нормативно-правової бази, недостатня координація, асиметрія інформації, обмежена інституційна спроможність, недостатня увага до сталості результатів, відсутність єдиної методології оцінки ефективності, регіональні диспропорції) вказують на необхідність подальшого вдосконалення механізмів грантового фінансування.

Запропоновані стратегічні напрями розвитку грантового фінансування спрямовані на створення цілісної та ефективної системи підтримки суспільно важливих ініціатив, що забезпечить максимальний соціально-економічний ефект від використання наявних ресурсів та сприятиме сталому розвитку громад і територій. Практична реалізація цих рекомендацій потребує консолідації зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, міжнародних донорських організацій, бізнес-структур та інститутів громадянського суспільства, що дозволить сформувати синергетичний ефект та забезпечити системні позитивні зміни у сфері грантового фінансування в Україні.

За умови усунення виявлених структурних бар'єрів, що становлять основні перешкоди для потенційних грантоотримувачів у процесі ефективного застосування грантових фінансових інструментів, Україна демонструє

значний потенціал для розвитку та консолідації навіть в умовах триваючого військового конфлікту. Зазначений потенціал обумовлений наявністю широкого спектру інструментів міжнародної технічної допомоги, урядових програм та інших донорських механізмів, що створюють сприятливе середовище для галузевого розвитку. У найближчому майбутньому можна виокремити такі перспективи розвитку: інтенсифікацію процесів створення нових підприємств, посилення інституційної спроможності малих та середніх суб'єктів господарювання галузі, масштабування виробничих потужностей, нарощування експертного капіталу, диверсифікацію товарного асортименту, імплементацію інноваційних технологічних рішень у бізнес-процеси, оптимізацію операційної діяльності та системне покращення управлінських практик. Означені перспективи формують підґрунтя для структурної трансформації та підвищення її конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівнях.

Проведений аналіз грантових програм, спрямованих на розвиток України в умовах війни конфлікту та перспектив післявоєнного відновлення, засвідчив наявність значного потенціалу для суб'єктів господарської діяльності. У ході дослідження було ідентифіковано специфічні характеристики та пріоритетні напрями діяльності грантодавців у контексті надання підтримки представникам малого та середнього підприємництва, а також визначено основні структурні бар'єри, що перешкоджають ефективному використанню зазначених фінансових інструментів підприємницькими структурами.

Програми грантової підтримки зберігатимуть своє важливе значення як перспективний механізм залучення інвестиційних ресурсів у повоєнну економіку України, розвиток якої має базуватися на інноваційних принципах та технологічному прогресі. Доступність грантового фінансування для представників малого та середнього підприємництва створюватиме передумови для підвищення їхньої конкурентоспроможності у протистоянні з великими корпоративними структурами, одночасно забезпечуючи науковцям та підприємцям можливості для подальшого вдосконалення дослідницької діяльності, технологічних рішень та бізнес-стратегій. Очікується, що програми грантової підтримки зазнаватимуть структурних трансформацій для адаптації до мінливих потреб та вимог ініціаторів проєктів, що стимулюватиме інноваційний розвиток. Адаптивність програмних механізмів сприятиме формуванню інноваційної екосистеми, здатної забезпечити прискорений технологічний прогрес та економічну модернізацію України у повоєнний період. Інституційна гнучкість грантових програм становитиме важливий фактор успішної трансформації національної економіки від відновлювальної до інноваційно орієнтованої моделі.

Перспективним напрямом подальших досліджень є комплексне вивчення впливу грантових механізмів на зміцнення національної економіки через розвиток підприємств-бенефіціарів. Зокрема, потребують поглибленого аналізу питання оцінки мультиплікативного ефекту грантового фінансування, що проявляється через створення нових робочих місць, збільшення податкових надходжень до бюджетів різних рівнів, стимулю-

вання суміжних галузей економіки та формування інноваційних екосистем на регіональному рівні. Особливої уваги заслуговує дослідження довгострокової стійкості підприємств-грантоотримувачів після завершення періоду грантової підтримки, аналіз факторів, що визначають їхню конкурентоспроможність на ринку, та вплив на формування середнього класу в Україні. Актуальним є також вивчення секторальних особливостей застосування грантових інструментів, порівняльний аналіз ефективності різних моделей грантової підтримки та розробка методології комплексної оцінки соціально-економічного ефекту від реалізації державних і міжнародних грантових програм в умовах повоєнного відновлення економіки України. Перспективною є розробка прогнозних моделей розвитку грантової екосистеми та її впливу на структурні трансформації національної економіки, особливо в контексті євроінтеграційних процесів та адаптації до стандартів Європейського Союзу.

Література:

1. Беззубко Б., Беззубко Ю. Міжнародна технічна допомога для України. Галицький економічний вісник. 2020. Том 64, № 3. С. 210—216. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.03
2. Горин В. П., Лободіна З. М., Чайківський Н. О. Гранти як джерело фінансування та інструмент фінансової безпеки галузі охорони здоров'я. Бізнес Інформ. 2025. № 1. С. 256—266. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-256-266>
3. Кобеля-Звір М. Я. Грантова підтримка для представників бізнесу у формі консалтингу. Управління змінами та інновації. 2023. № 7. С. 68—73. URL: <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-7-10>
4. Руденко В. С. Гранти — як форма забезпечення соціальної безпеки та важіль розвитку малого та середнього бізнесу в Україні в умовах війни. Нові компетенції для Індустрії 5.0 та управління даними для закладів вищої освіти: збірник матеріалів круглого столу / під заг. ред. Храпкіної В. В., Пічик К. В.; Національний університет "Києво-Могилянська академія" [та ін.]. Київ: НАУКМА, 2023. С. 129-132. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/24475>
5. Самодай В., Машина Ю., Жильніков О. Особливості фінансування та грантової діяльності в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-6>
6. Сментина Н.В., Добриніна Д.А. Стимулювання підприємницької діяльності на місцевому рівні: виклики та інструменти державної регуляторної політики. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 23—24 вересня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 521—522.
7. Сороківська О., Машлій Г., Стефанів Р. Розвиток проєктного менеджменту підприємств малого і середнього бізнесу через залучення грантових ресурсів. Соціально-економічні проблеми і держава. 2025. Вип. 1 (32). С. 30-45. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25soaogr.pdf>
8. Шестаковська Т., Яровой Т., Гаврилечко Ю. Методологія управління проєктами грантової діяльності для інклюзивного розвитку: інноваційні технології та виклики національної безпеки. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2024. Т. 336, № 6. С. 706—712. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-106>
9. Олійник Я. В., Кучерява М. В., Лобанов О. І. Міжнародний досвід надання державної допомоги підприємствам в особливих умовах. Наукові праці НДФІ. 2023. № 3. С. 51—63. URL: <https://doi.org/10.33763/npndfi2023.03.051>
10. Про затвердження Методики визначення джерел і механізмів фінансового забезпечення публічних інвестиційних проєктів та програм публічних інвестицій: Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2025 № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0541-25#Text>
11. У 2024 році Мінфін України залучив \$41,7 млрд зовнішнього фінансування, із яких 30% у грантовій формі. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_417_billion_in_external_financing_including_30_in_the_form_of_grants-4972
12. Донори та Фонди. URL: <https://granty.org.ua/granty#donory>
13. «Робота: Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdbb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhavi-NaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu>
14. Гранти на переробку: у 2024 році виробники отримали майже 1,8 млрд грн підтримки. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/bafcbc24-7276-4b8a-b752-232c7d2bd472?lang=uk-UA&title=GrantiNaPererobku-U2024-RotsiVirobnikiOtrimaliMaizhe1-8-MlrdGrnPidtrimki>
15. "Власна Справа": 8 млрд грн податків сплатили грантери програми. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/f3654b44-1172-43a8-a2ff-4f0346c7982d?lang=uk-UA&title=VlasnaCprava-8-MlrdGrnPodatkiv-SplatiliGranteriProgrami>
16. Мінекономіки розпочинає програму грантів на навчання для молодих підприємців. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-rozpochynaie-prohramu-hrantiv-na-navchannia-dlia-molodykh-pidpriyemtsiv>

References:

1. Bezzubko, B. and Bezzubko, Yu. (2020), "International technical assistance for Ukraine", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 64, no. 3, pp. 210—216. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.03
2. Horyn, V. P., Lobodina, Z. M. and Chaykivskiy, N. O. (2025), "Grants as a source of financing and an instrument of financial security in the healthcare sector", *Biznes Inform*, vol. 1, pp. 256—266. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-256-266>
3. Kobelia-Zvir, M. Ya. (2023), "Grant support for business representatives in the form of consulting", *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, vol. 7, pp. 68—73. <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-7-10>
4. Rudenko, V. S. (2023), "Grants as a form of ensuring social security and a lever for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine during the war", *Novi kompetentsii dlia Industrii 5.0 ta upravlinnia danymy*

dlia zakladiv vyshchoi osvity: zbirnyk materialiv kruhloho stolu [New competencies for Industry 5.0 and data management for higher education institutions: collection of materials from the round table], NaUKMA, Kyiv, Ukraine, pp. 129—132, available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/24475> (Accessed 15 August 2025).

5. Samoday, V., Mashyna, Yu. and Zhylnikov, O. (2024), "Features of financing and grant activities under martial law", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-6>

6. Smentyna, N. V. and Dobrynina, D. A. (2022), "Stimulating entrepreneurial activity at the local level: challenges and tools of state regulatory policy", *Ekonomiko-pravovi aspekty hospodariuvannia: suchasnyi stan, efektyvnist ta perspektyvy: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Economic and legal aspects of management: current state, efficiency and prospects: materials of the VIII International Scientific and Practical Conference], Odesa, Ukraine, September 23—24, pp. 521—522.

7. Sorokivska, O., Mashlii, H. and Stefaniv, R. (2025), "Development of project management of small and medium-sized enterprises through attracting grant resources", *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, vol. 1 (32), pp. 30—45. <https://doi.org/10.33108/sepd-2025.01.030>

8. Shestakovska, T., Yarovoi, T. and Havrylecho, Yu. (2024), "Methodology of project management of grant activities for inclusive development: innovative technologies and challenges of national security", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 336, no. 6, pp. 706—712. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-106>

9. Oliinyk, Ya. V., Kucheriava, M. V. and Lobanov, O. I. (2023), "International experience of providing state aid to enterprises under special conditions", *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 3, pp. 51-63, available at: <https://doi.org/10.33763/npndfi2023.03.051> (Accessed 25 July 2025).

10. Ministry of Finance of Ukraine (2025), Order "On approval of the Methodology for determining sources and mechanisms of financial support for public investment projects and public investment programs", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0541-25#Text> (Accessed 5 August 2025).

11. Ministry of Finance of Ukraine (2024), "In 2024, the Ministry of Finance of Ukraine attracted \$41.7 billion in external financing, 30% of which was in grant form", available at: https://www.mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_417_billion_in_external_financing_including_30_in_the_form_of_grants-4972 (Accessed 5 August 2025).

12. Granty (2024), "Donors and Funds", available at: <https://granty.org.ua/granty#donory> (Accessed 5 August 2025).

13. Ministry of Economy of Ukraine (2024), "eWork: State grants for starting or developing a business", available at: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhavi-NaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu> (Accessed 5 August 2025).

14. Ministry of Economy of Ukraine (2024), "Processing grants: in 2024, manufacturers received almost 1.8 billion UAH in support", available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/bafcbc24-7276-4b8a-b752-232c7d2bd-472?lang=uk-UA&title=GrantiNaPererobku-U2024-RotsiVirobnikiOtrimaliMaizhe1-8-MlrdGrnPidtrimki> (Accessed 5 August 2025).

15. Ministry of Economy of Ukraine (2024), "'Own Business': program grantees paid 8 billion UAH in taxes", available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/f3654b44-1172-43a8-a2ff-4f0346c7982d?lang=uk-UA&title=VlasnaCprava-8-MlrdGrnPodatkivSplatili-GranteriProgrami> (Accessed 5 August 2025).

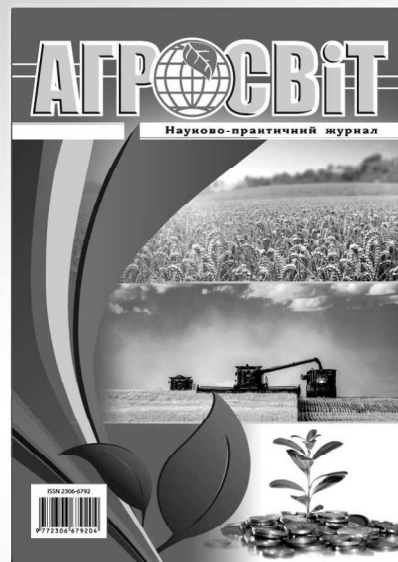
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2025), "Ministry of Economy launches grant program for training young entrepreneurs", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-rozpochynaie-prohramu-hrantiv-nanavchannia-dlia-molodykh-pidpriyemtsiv> (Accessed 5 August 2025).

Стаття надійшла до редакції 29.08.2025 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292